

Ekonomia stosowana

Podręcznik do podstaw przedsiębiorczości

Dla liceów ogólnokształcących i techników

Wydanie I

Warszawa 2012

Spis treści

	Wprowadzenie	5
1	Osoba przedsiębiorcza, czyli ja we współczesnym świecie	7
2	Gospodarka rynkowa. Co? Jak? Kto?	15
3	Popyt, podaż, cena. Dlaczego nie kupować laptopów pod choinkę?	21
4	Być na swoim. Jak zarządzać swoimi zasobami?	29
5	Konsument królem, czyli jak dbać o swoje prawa?	35
6	Do banku? Trudna sztuka wyboru	45
7	Sztuka inwestowania. Giełda papierów wartościowych	53
8	Emerytura. Pomyśl, zanim będzie za późno	61
9	Wyprzedzić pecha, czyli jak się ubezpieczyć i dlaczego?	67
10	Pracownik czy pracodawca. Co lepsze dla mnie?	73
11	Szukam pracy. Gdzie jest moje miejsce?	79
12	Tu chcę pracować. Co zrobić, by mnie przyjęli?	87
13	Przyjęty. Co dalej?	95

14	Ile mojej pensji jest moje ...i dlaczego tak mało? _____	101
15	Nie mam pracy. Co dalej? _____	107
16	Zostań swoim szefem. Dlaczego i jak założyć własną firmę? _____	113
17	Przedsiębiorstwo na rynku, czyli co wpływa na działanie firmy? _____	121
18	Sukces mojej firmy. Jak działać? _____	127
19	Dobry zespół. Sztuka zarządzania projektem _____	135
20	Ingerować czy nie. Ile państwa w gospodarce? _____	143
21	Pieniądze w świecie, czyli jak działa rynek finansowy? _____	149
22	Ile wart jest pieniądz ...i dlaczego coraz mniej? _____	155
23	Wspólna kasa, czyli budżet państwa _____	161
24	Od recesji do koniunktury, czyli zmienna gospodarka _____	167
25	www@com, czyli gospodarka globalna _____	173

Wprowadzenie

Właśnie rozpoczynasz naukę nowego przedmiotu o intrygującej nazwie: podstawy przedsiębiorczości. Jesteśmy przekonani, że szybko zrozumiesz, iż przedsiębiorczość – umiejętność brania losu we własne ręce – po prostu się opłaca. Aby być przedsiębiorczym nie musisz zostać przedsiębiorcą – właścicielem firmy. Przedsiębiorczy powinien być na co dzień, by aktywnie kształtować swoje życie, wyznaczając sobie cele i dążąc do ich realizacji. W twoim wieku wszystko jest możliwe – cały świat stoi przed tobą otworem – musisz tylko wiedzieć, co i w jaki sposób chcesz osiągnąć. Ten podręcznik właśnie ci w tym pomoże.

Książka ta zawiera wiadomości, które są niezbędne każdemu wykształconemu człowiekowi. Nauczmy cię, jak identyfikować swoje zasoby i w jaki sposób je wzbogacać, byś w przyszłości miał możliwość realizacji swoich marzeń. Opowiemy ci też o gospodarce, bo czy tego chcesz czy nie, to ona decyduje o zamożności społeczeństwa, a więc i o twoim dobrobycie, a także o realiach ekonomicznych, w których będziesz osiągał swoje cele.

W ten sposób przedsiębiorczość łączy się z ekonomią, która stara się znaleźć odpowiedź na pytanie, jakiego dokonać wyboru w sytuacji często spotykanej w życiu codziennym, kiedy nasze potrzeby są większe niż możliwości ich zaspokojenia. Ekonomia jest potrzebna nie tylko wtedy, kiedy jesteś przedsiębiorcą lub prezesem wielkiej firmy, ale także wówczas, gdy jesteś pracownikiem czy konsumentem. Doradzimy ci więc, jak efektywnie wydawać pieniądze, jakie masz prawa jako konsument, czy też jak mądrze inwestować oszczędności. Dużo miejsca poświęcamy też zagadnieniom dotyczącym rynku pracy. Warto poznać, jak on funkcjonuje, co zwiększa szanse znalezienia zatrudnienia, czy jakie są prawa pracownika.

Edukacja ekonomiczna jest bardzo istotnym czynnikiem określającym poziom kapitału ludzkiego – głównego czynnika decydującego o bogactwie narodów. Pożytek z wiedzy ekonomicznej jest więc podwójny: korzystasz ty jako konsument, pracownik czy pracodawca, zyskuje też i społeczeństwo, gdyż twoje mądre decyzje przyczyniają się do jego rozwoju.

Ważne jest nie to, byś nauczył się definicji, ale zrozumiał mechanizmy funkcjonowania gospodarki rynkowej. Zachęcamy cię nie tylko do aktywnego studiowania podręcznika, ale i do dyskusji z kolegami, uzupełniania wiadomości najświeższymi doniesieniami prasowymi – w gospodarce przecież cały czas coś się dzieje, będziesz więc mógł wiedzę teoretyczną wykorzystać w praktyce. I właśnie o to głównie chodzi autorom tego podręcznika. Powodzenia!

Fundacja Młodzieżowej Przedsiębiorczości

W tym rozdziale

▲ Osoba przedsiębiorcza

▲ Mocne i słabe strony

▲ Ograniczone zasoby i nieograniczone potrzeby

▲ Cele gospodarowania

▲ Koszt alternatywny

▲ Czynniki produkcji

▲ *Homo oeconomicus*

Zwróć uwagę na zagadnienia:

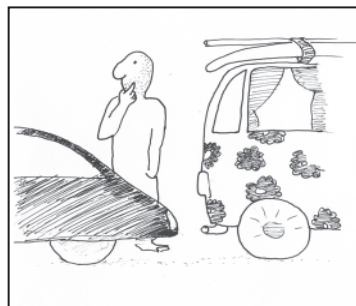
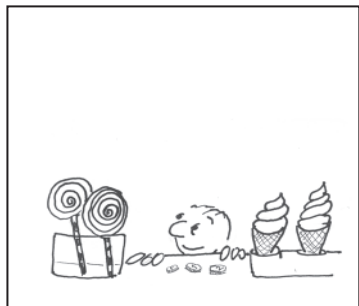
▲ Czym jest przedsiębiorczość?

▲ Osoba przedsiębiorcza

▲ Społeczne i ekonomiczne cele gospodarowania

▲ Czym są czynniki produkcji?

Osoba przedsiębiorcza,

czyli ja we współczesnym świecie

1

Bądź przedsiębiorczy! Zielone światło dla przedsiębiorczości! Czasy dla przedsiębiorczych! – wszystkie te hasła słyszysz zapewne od wielu lat. Nawet przedmiot w szkole ma ułatwić ci wejście w życiową rolę człowieka przedsiębiorczego!

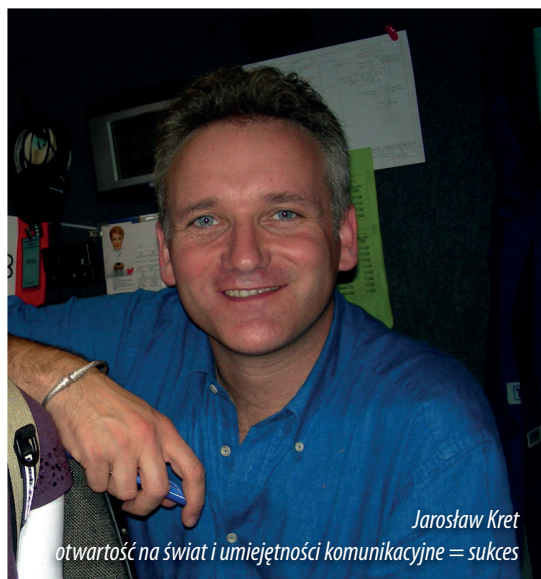
W okresie transformacji pojawiła się tendencja do brania swoich losów we własne ręce, co głównie oznaczało zakładanie własnych firm i tym samym samozatrudnienie. Rzeczywiście powstawało wiele nowych firm, ale także dosyć szybko niektóre z nich zniknęły z rynku. Dlaczego? Okazuje się, że do prowadzenia biznesu z powodzeniem, czyli z zyskiem i dobrą pozycją na rynku przez długi czas, same chęci nie wystarczą. Zapewne domyślasz się, że chodzi również o pieniądze, potrzebne do założenia biznesu, czy też o lokal, maszyny, budynki itp. Masz oczywiście rację, ale to jednak nie wszystko – bywało, iż ludzie wkładali spore kapitały w różne przedsięwzięcia, na które był popyt, a jednak po krótkim czasie bankrutowali i ich firmy zniknęły z rynku. Zatem, co może być tak ważne, że często decyduje o powodzeniu nie tylko biznesu, ale i innych przedsięwzięć (np. non profit)? Właśnie wyżej wspomniana przedsiębiorczość, czyli najprościej mówiąc, takie działania człowieka, które w efekcie prowadzą do sukcesu. Jako wolny człowiek masz prawo wyboru. Każdego

dnia podejmujesz więc wiele decyzji: o której godzinie rano wstać, co zjeść na śniadanie, jak dojechać do szkoły, czego się napić, którą płytę kupić. Starasz się podejmować decyzje tak, by ich rezultaty były dla ciebie jak najkorzystniejsze. Nawet o tym nie wiesz, ale niektóre z nich są ściśle związane z ekonomią.

Jesteś częścią gospodarki i pełnisz w niej ważne role. Po pierwsze, musisz decydować, ile czasu wypoczywać, a ile pracować, by osiągać dochód. Po drugie, podejmujesz decyzje konsumenckie: co kupić, kiedy, w jakiej cenie. Po trzecie, jeśli twoje dochody będą większe niż wydatki, to zaoszczędzone pieniądze możesz zainwestować. Tak więc, stosownie do okoliczności, w gospodarce kraju pełnisz rolę pracownika, konsumenta czy inwestora.

Osoba przedsiębiorcza

Okazuje się, że są ludzie, których charakteryzują pewne szczególne cechy zachowania, umiejętności, pozwalające im na bycie skutecznym, efektywnym, na realizację wcześniej ustalonych celów. Warto się zatem zastanowić, jacy są ci przedsiębiorczy ludzie. Przede wszystkim potrafią się dostosować do świata, w którym rzeczywistość technologiczna, społeczna, gospodarcza, obyczajowa zmienia się bardzo

*Jarosław Kret
otwartość na świat i umiejętności komunikacyjne = sukces*

szybko. Mają świadomość wszechobecnego ryzyka i starają się je odpowiednio skalkulować i ograniczyć. Do tego potrzebna jest wiedza, której znaczenie świetnie rozumieją.

Wszelkie zmiany dowodzą jeszcze, że nie należy się koncentrować na czymś, co już jest dobrze znane, sprawdzone, że trzeba wychodzić poza schematy, stereotypy, konwencje. To, co wydaje się dzisiaj niemożliwe, jutro stanie się powszednie i powszechne. Ludzie przedsiębiorczy to ludzie twórczy, gdy słyszą, że coś jest niemożliwe, zadają pytanie: a dlaczego nie? Kreatywność można rozwijać od najmłodszych lat i dobrze byłoby ją świadomie doskonalić bez względu na wiek. Nie musi się

*Justyna Kowalczyk
determinacja i świadomość własnego potencjału = sukces*

ona koncentrować na wymyślaniu rzeczy tylko nowych – o takie coraz trudniej, jesteśmy bowiem w dobie ciągłych innowacji. Peter Drucker, guru współczesnego zarządzania, pisze: „Innowacje i przedsiębiorczość nie zmieniają wszystkiego od podstaw, lecz wprowadzają zmiany krok po kroku – w wyrobie, zasadzie postępowania, usługach publicznej; nie są planowane, lecz koncentrują się na takiej czy innej okazji i potrzebie, są wprowadzane warunkowo i znikną, jeśli nie przyniosą oczekiwanych i potrzebnych wyników”.

Ludzie przedsiębiorczy potrafią zauważyć nadarżające się okazje, dostrzec szanse i je wykorzystać. W sukurs przychodzą im pewne cechy i umiejętności – są uważnymi obserwatorami, są otwarci nie tylko na ludzi, ale i na wszystko, co ich otacza. Z reguły są odważni, zdeterminowani, mają świadomość własnego potencjału, ale też są konsekwentni, wytrwali, pracowici, potrafią planować i organizować. Posiadają wysokie kompetencje społeczne – sprawnie się komunikują, są asertywni, potrafią słuchać, rozumieją znaczenie wspólnej pracy, często mają zdolności przywódcze i inni chętnie z nimi współpracują. Typowa dla takich ludzi jest motywacja wewnętrzna, czyli chęć działania przede wszystkim dla samych siebie, dla wzmocnienia poczucia własnej wartości.

A jak ty postrzegasz siebie po przeczytaniu powyższej charakterystyki człowieka przedsiębiorczego? Pewnie niektóre z tych cech posiadasz, ale może nie nadarzyła się okazja, by się o tym przekonać. Teraz jest najlepszy czas, byś mógł się sprawdzić i doskonalić przedsiębiorczą postawę poprzez uczestnictwo we wszelkich inicjatywach i przedsięwzięciach szkolnych i w swoim otoczeniu. Im więcej wysiłku włożysz w to teraz, tym łatwiej ci będzie w przyszłości „stąpać po ruchomych piaskach”. Rozglądaj się wokół, szukaj ludzi, którzy osiągnęli sukces – ten mały i ten wielki, zastanów się, jak do tego doszli. Podejmuj wszelkie możliwe działania (czy to w sporcie, czy w rozwoju własnych zdolności, czy w nauce, czy razem z innymi bądź aktywny w środowisku lokalnym). Korzystaj z możliwości udziału w różnych konkursach, przedsięwzięciach realizowanych specjalnie dla młodych ludzi. Pamiętaj, że w ten sposób zdobywasz doświadczenie

i wiedzę – one będą cię wspomagać w podejmowaniu różnorodnych życiowych wyborów. Warto spróbować także i dlatego, by się przekonać, że to „coś” akurat nie jest dla ciebie albo właśnie w tym „czymś” czujesz się znakomicie. Nauka poprzez doświadczenie to najlepszy sposób zdobywania wiedzy o sobie i świecie.

Mocne i słabe strony

Kiedy podejmujesz działania, to decydujesz się na wybory (dotyczące m.in. wyboru szkoły, przynależności do kół zainteresowań, udziału w treningach sportowych, w konkursach, olimpiadach czy też w różnych przedsięwzięciach społecznych), kierując się lepiej lub gorzej rozpoznanymi u siebie mocnymi stronami. Możesz także mieć świadomość swoich braków czy słabości i właśnie, dlatego zechcesz podjąć wyzwanie, by z nimi walczyć. Zatem, chcąc, by twoje wybory były jak najlepsze, najefektywniejsze, musisz zastanowić się, jaki potencjał sam posiadasz. Taką wiedzę możesz zdobyć, obserwując samego siebie, ale także pytając rodziców, nauczycieli, psychologów, doradców zawodowych i przyjaciół.

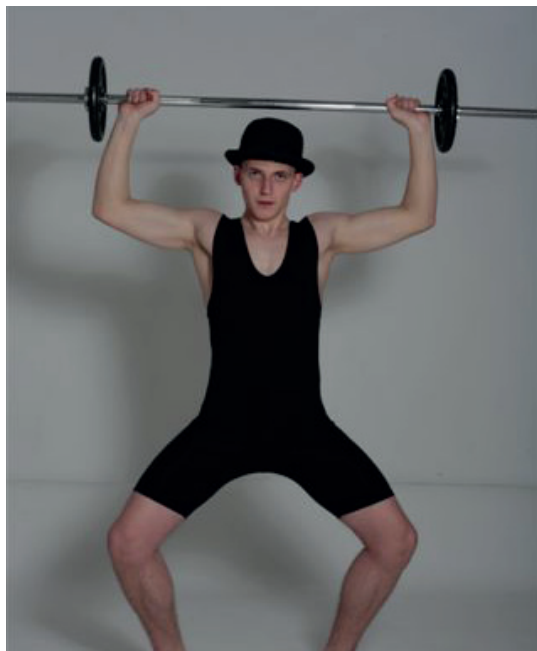
Warto więc określić, co składa się na twój potencjał. To ważne, czy jesteś człowiekiem życzliwym, dobrym, pomocnym, chętnym do działania, pogodnym, komunikatywnym, odważnym, odpowiedzialnym, rozważnym, pracowitym, czy po prostu taki nie jesteś. A może jesteś samotnikiem, nie czujesz się dobrze wśród ludzi, jednak jesteś wytrwały, cierpliwy, dociekliwy i sam rozwiązujesz problemy, zgłębiasz wiedzę lub pochłania cię twoje hobby?

Podejmując różne decyzje, spróbuj zastanowić się, w jakim stopniu cechy charakteru będą ważne, przydatne w realizacji twoich zamierzeń.

Dokonaj także podsumowania swoich predyspozycji – sam wiesz, co przychodzi ci z dużą łatwością (uczenie się matematyki, fizyki, historii czy muzyki, taniec, pisanie – np. wierszy, opowiadań – malowanie, robienie filmów, występy publiczne itp.), do czego masz zdolności (majsterkowanie, wszelkie prace ręczne, posługiwanie się narzędziami, prace techniczne i artystyczne). Pamiętaj, że są różne rodzaje inteligencji i często mogą one być

wskazówką dotyczącą tego, czym warto się zająć, co należy rozwijać.

Dopełnieniem twojego potencjału są także umiejętności i zainteresowania. Bardzo często to, co umiesz, związane jest z twoimi predyspozycjami. Zdarza się jednak i tak, że posiadasz takie umiejętności, które trudno przypisać wprost konkretnym zdolnościom – np. jesteś znakomitym organizatorem, zawsze masz porządek, umiesz planować i realizujesz

Mocne strony mogą być różne

zamierzenia, potrafisz negocjować (to ciebie proszą o załatwienie tzw. spraw niemożliwych), świetnie komunikujesz się z innymi.

Gros młodych ludzi nie zauważa, jak ważne umiejętności kształci m.in. sport (szczególnie ten zespołowy, uprawiany systematycznie) pełnione role, wspólna praca nastawiona na osiągnięcie sukcesu czy współodpowiedzialność.

Ponadto nabywasz w swoim życiu dziesiątki umiejętności, które dzisiaj lekceważysz, a w przyszłości mogą się okazać bardzo przydatne. Opieka nad młodszym rodzeństwem, zajmowanie się zwierzętami, hodowanie kwiatów, gotowanie – wszystko to może okazać się w życiu bardzo przydatne.

Ważne są również umiejętności interpersonalne. A więc to, jak odnosimy się do ludzi, czy potrafimy ich słuchać, jak nawiązujemy wzajemne relacje, rozwiązujemy konflikty czy współpracujemy. Poziom tych umiejętności nie zależy tylko od naszych cech czy predyspozycji, ale przede wszystkim od naszych intencji (czy naprawdę tego chcemy) i nabytego doświadczenia. Ciągłe możemy je doskonalić i rozwijać.

A co z naszymi słabymi stronami? Niektóre wynikają z dziedziczenia, a inne z otoczenia, w którym dorastamy. Masz dwa wyjścia – albo unikać sytuacji, w których twoje słabe strony mogą dominować, albo starać się przekuć je

w atuty. Przypomnij sobie, jak często aktorzy mówią o nieśmiałości, a jednak ją pokonują i występują publicznie.

Zrób więc zestawienie swoich mocnych i słabych stron. Będzie to kolejny, bardzo ważny krok w doskonaleniu twojej przedsiębiorczej postawy.

Ograniczone zasoby i nieograniczone potrzeby

Pewnie już jako dziecko słyszałeś, że skoro masz czerwony rowerek, to nie będziesz miał zielonego, że jeśli do południa będziesz grał w lotro, to nie pójdziesz w tym samym czasie na basen. Nie można mieć bowiem wszystkiego naraz. Dlaczego? To proste. Jak się domyślasz, nie chodzi tu wcale o złośliwość rodziców, ale o to, że na wszystko nie ma wystarczającej ilości pieniędzy lub czasu. Ekonomiści twierdzą, że wynika to z **ograniczonych zasobów**.

By przeżyć, nie trzeba dużo: wystarczy coś do jedzenia, coś do ubrania i jakiś kąt do mieszkania, a i to niekoniecznie. By żyć godniej, potrzeba więcej – niektórzy czytają książki, inni chodzą do kina, podróżują itp. Ludzkie potrzeby obejmują również pragnienia akceptacji, miłości, przyjaźni. Czy mogą być one w pełni zaspokojone? Czy można w pewnym momencie powiedzieć: „Już mi nic więcej nie trzeba”? Historia ludzkości pokazuje, że nie.

Nasze zasoby zawsze są ograniczone a potrzeby...

Komuś, kto zarabia 500 złotych na miesiąc, wydaje się, że gdyby nagle otrzymał dwa razy więcej, to szybko zaspokoiłby swoje pragnienia, a gdyby zarabiał 100 razy więcej, to nie wiedziałby, na co wydawać pieniądze. Jednak gdyby spytać tych, którzy zarabiają 50 000 złotych miesięcznie, to powiedzieliby, że choć zaspokoili już wszystkie najpilniejsze potrzeby, to część ich pragnień wciąż czeka na realizację. Czy zarabiasz 1000 złotych czy 100 000 złotych, twoje potrzeby zawsze będą większe niż zarobki, pragnienia są bowiem nieograniczone.

Cele gospodarowania

Bez wątpienia więc naszym zasadniczym problemem jest to, jak przy ograniczonych środkach zaspokoić nieograniczone potrzeby. **Ekonomia** jest nauką o tym, w jaki sposób społeczeństwa, poszczególni ludzie i przedsiębiorstwa dokonują wyborów. Innymi słowy, w jaki sposób dokonują alokacji (czyli podziału) dostępnych zasobów, tak by jak najlepiej zaspokoić swoje pragnienia.

Również ty w codziennym życiu jesteś ekonomistą, dokonujesz bowiem wyborów, starasz się postępować gospodarnie, czyli chcesz uzyskać jak najwięcej z posiadanych zasobów. Twoim podstawowym ograniczeniem są niewielkie środki finansowe, starasz się więc jak najlepiej je wydać, choć, musisz przyznać, że nie zawsze się to udaje. Często ograniczeniem jest czas – nie można być w dwóch odległych miejscach jednocześnie – musisz więc dokonać wyboru, gdzie będzie ci lepiej. Bywa też i tak, że ogranicza nas kiepska kondycja, zdrowie lub brak talentu. Zawsze jednak musimy podejmować decyzje, jak alokować nasze ograniczone zasoby, by osiągnąć z nich jak największe zadowolenie.

Podobne decyzje podejmuje się w skali całej gospodarki. Jeśli więcej środków przeznaczą się na budowę dróg, mniej inwestuje się na kolei. Jeżeli więcej przeznaczy się na edukację, mniej będzie na ochronę zdrowia. Istotne jest zarówno dobre gospodarowanie zasobami naturalnymi, jak i ochrona środowiska. Decyzje w tych sprawach podejmuje rząd, starając się ograniczone zasoby wykorzystać ku najlepszemu pożytkowi społeczeństwa, tak aby podczas kolejnych wyborów parlamentarnych pozostawiono rządzącym u władzy. Jak więc widzisz,

życie codzienne zarówno w skali pojedynczej osoby, jak i całych narodów polega m.in. na dokonywaniu wyborów.

Koszt alternatywny

Każdy wybór wiąże się z alternatywą. Jeśli masz tylko 2 zł, to możesz kupić sobie jedną gałkę lodów pistacjowych lub czekoladowych. Albo – albo. Jeśli więc wybierzesz pistacjowe, to nie będziesz miał czekoladowych i *vice versa*. Utrata korzyści, którą osiągnąłbyś ze zjedzenia gałki czekoladowej, kiedy kupujesz pistacjową, to **koszt alternatywny** (inaczej: koszt utraconych możliwości). Jeśli zamiast na basen, pójdziesz grać w piłkę, to kosztem gry w piłkę będzie utrata przyjemności z pływania. Nie oznacza to w żaden sposób, że podjąłeś złą decyzję. Być może, faktycznie gra w piłkę da ci więcej radości, ale trzeba zawsze pamiętać, że decydując się na coś, tracisz coś innego.

Koszt alternatywny czasami łatwo jest obliczyć. Jeśli kolega prosi cię, byś mu pożyczył 100 złotych na pół roku, to oprócz trudno mierzalnego ryzyka niespłacenia pożyczki, kosztować cię to będzie utratą odsetek, które otrzymałbyś, deponując te pieniądze na rachunku bankowym. Gdy masz możliwość koszenia trawy po 5 zł za godzinę pracy, a wybierasz pójście na boisko, to

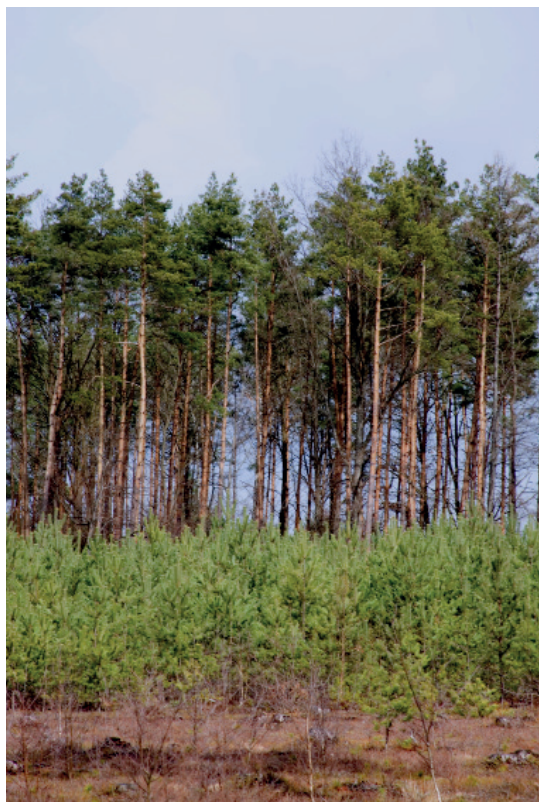
każda godzina na boisku kosztuje cię 5 zł, które byś zarobił, kosząc trawę.

Czynniki produkcji

Zasoby, używane do wytwarzania dóbr i usług, nazywane są **czynnikami produkcji**. Zalicza się do nich zasoby naturalne, siłę roboczą, kapitał oraz przedsiębiorczość. W gospodarce rynkowej ludzie, którzy posiadają jakiś czynnik produkcji, mają prawo do wynagrodzenia.

Zasoby naturalne („ziemia”). Zasoby naturalne dostarczane są przez przyrodę. Należą do nich: minerały, rośliny i dzikie zwierzęta, woda oraz powietrze, którym oddychamy. Niektóre kraje są bogate w zasoby naturalne, np. USA czy Rosja, inne zaś cierpią na ich niedostatek, np. Japonia.

Zasoby siły roboczej („praca”). Zdolności fizyczne i umysłowe, które ludzie mogą zaangażować w tworzenie dóbr i usług, ekonomiści nazywają siłą roboczą albo krótko: pracą. Możesz się też spotkać z bardzo dobrym określeniem – kapitał ludzki. Za korzystanie z czyjejś pracy płaci się wynagrodzenie, które stanowi dochód pracowników.

Kapitał. Dla ekonomistów kapitałem produkcyjnym (lub „kapitałem”, jak mówi się potocznie) są środki, które wytwarzają ludzie w celu tworzenia innych dóbr i usług. Fabryki, narzędzia i maszyny są zasobami kapitałowymi, ponieważ można ich używać do wyprodukowania innych dóbr i usług. Takim samym zasobem kapitałowym będzie cysterna, dostarczająca benzynę na stację. Termin „kapitał” oznacza również pieniądze, które ludzie zajmujący się biznesem przeznaczają na zakup surowców, maszyn i pozostałych czynników produkcji lub na pożyczanie innym uczestnikom gry rynkowej. Dla odróżniania rzeczy od pieniędzy mówimy o kapitale rzeczowym i finansowym.

Przedsiębiorczość. Oznacza umiejętność zarówno kierowania produkcją dóbr i usług, jak i jej organizowania. Praca przedsiębiorcy polega więc na skutecznym operowaniu pozostałymi czynnikami produkcji. Kiedy są one dobrze wykorzystywane, przedsiębiorcy mają zyski, kiedy zaś źle – ponoszą straty.

We współczesnym świecie coraz większego znaczenia nabiera **informacja** i traktowana jest ona często jako nowy czynnik produkcji.

Znaczenie czynników produkcji zmieniało się w czasie wraz z ewolucją możliwości produkcyjnych i dostępnych technologii. Wiele lat temu zasoby naturalne były podstawowym czynnikiem produkcji, wraz z rewolucją przemysłową wzrosło znaczenie kapitału. Obecnie o bogactwie państw w niewielkim stopniu decyduje już rolnictwo czy przemysł – kluczowe znaczenie zyskują usługi, które oparte są na pracy, przedsiębiorczości i informacji.

Homo oeconomicus

Ekonomia zakłada, że podmioty (ludzie, firmy, rządy) podejmują racjonalne decyzje ekonomiczne. Ale czy to prawda? Czy człowiek jest *homo oeconomicus*, czyli osobą podejmującą racjonalne decyzje? Czy zawsze porównuje korzyści z kosztami i stara się jak najlepiej wykorzystać ograniczone zasoby?

Widziałeś zapewne kobiety podejmujące decyzję, którą sukienkę czy bluzkę kupić. Ale czy szybciej kupuje się komputer albo telefon komórkowy? Dlaczego jest to aż tak trudne? Dokonując wyboru, trzeba przemyśleć wszystkie możliwe warianty, porównać koszty i korzyści. Kiedy litr benzyny na stacji Orlenu kosztuje

5,50 zł, a na stacji Rafinerii Gdańskiej 5,48 zł i obie są obok siebie, i na obu nie ma kolejek, decyzja wydaje się łatwa, jeśli naszym kryterium wyboru jest cena. Kupujemy tam, gdzie taniej, przecież benzyna, w gruncie rzeczy, powinna być taka sama. Kupując koszulę czy monitor, nie jest tak łatwo dokonać wyboru. Oprócz ceny liczą się bowiem również walory kupowanego produktu: jego parametry techniczne, wygląd, kolor, fason i wiele innych, które często nie są łatwo mierzalne i porównywalne. Podejmowanie decyzji nie jest więc proste i dlatego zajmuje to niekiedy wiele czasu.

Bywa, że czasem okazuje się, że podjęliśmy złą decyzję; coś innego byłoby lepsze albo tańsze, albo jedno i drugie. Czy wobec tego można mówić w ogóle o racjonalnych wyborach? Ten problem spędza sen z powiek ekonomistów i speców od marketingu. Jeśli bowiem okazałoby się, że ludzie podejmują decyzje pod wpływem impulsu, to na nic byłyby teorie, które zakładają ich racjonalność. W istocie ludzie starają się podejmować decyzje, kierując się rozsądkiem. Czasem jednak dokładna analiza korzyści i kosztów wszystkich dostępnych wariantów jest trudna, niemożliwa czy po prostu nieopłacalna. By dobrze kupić butelkę wody mineralnej, nie ma sensu sprawdzać jej ceny we wszystkich sklepach w mieście. Mimo to założenie, że ludzie generalnie postępują racjonalnie, ma sens i na nim właśnie oparta jest ekonomia. Również ty w codziennych wyborach najczęściej postępujesz racjonalnie. Decydując, jak długo

uczyć się do klasówki, porównujesz korzyść (dobrą ocenę) z kosztem (czasem poświęconym na naukę). Jesteś więc *homo oeconomicus*, choć nawet o tym nie wiedziałeś. 🍷

Czy wiesz?

Przedsiębiorczość to aktywne i twórcze podejście człowieka do wyzwań przed nim stojących.

By stać się **osobą przedsiębiorczą** niekoniecznie musisz być przedsiębiorcą, czyli właścicielem własnej firmy. Ważna jest twoja postawa – asertywna i kreatywna – branie spraw w swoje ręce.

Celem gospodarowania jest najlepsze zaspokojenie nieograniczonych potrzeb przy ograniczonych zasobach. Odnosi się to do pojedynczych osób, rodzin, społeczeństw i gospodarek. Nauką, która zajmuje się gospodarowaniem, czyli podejmowaniem decyzji w warunkach ograniczoności zasobów, jest **ekonomia**.

Czynniki produkcji to: **ziemia, praca, kapitał** oraz **przedsiębiorczość i informacja**, dzięki którym wytwarzane są dobra i usługi.

Więcej informacji znajdziesz w poniższych zakładkach:

Prezentacje

Granica możliwości produkcyjnych; Podejmowanie decyzji

Materiał dodatkowy

Czym zajmują się ekonomiści? Mikroekonomia i makroekonomia

Być przedsiębiorczym

Motywy działalności ludzkiej; Czy człowiek jest kowalem własnego losu?

Historia myśli ekonomicznej

Pierwsi nowocześni ekonomiści